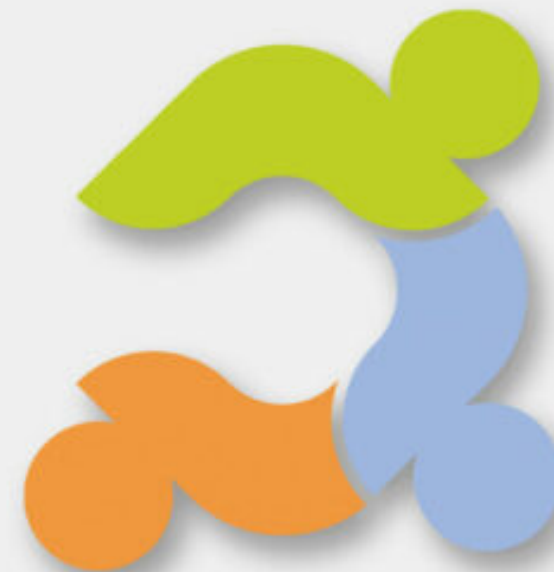

Skrivesenteret

Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

Godt språkarbeid og
inkluderende praksis i
barnehagen

Regionale barnehagekonferanser

Høsten 2022

Heidi Sandø og Gunilla Eide Isaksen
Skrivesenteret, NTNU

Mål

Få kjennskap til utforskende tilnærming til utvikling, lek og læring i språkarbeidet sett i et inkluderingsperspektiv.

Få innblikk i hvordan barnehagen kan jobbe med utforskende skriving på en inkluderende måte.

Tenkeskriving

Språk

Å gi tilgang til språket

Det er lett å ta noe for gitt.

Du tenker kanskje ikke alltid over det, men språk betyr mye.

Språk kan være begynnelsen på noe stort.

Barnet i et «her og nå»
perspektiv eller som
«human beeing»

Språk er lek.

Språk er å forstå.

Språk er å utforske.

Språk er å oppdage.

Språk er å uttrykke seg selv. Å finne sin egen vei.

Språk er å delta.

Språk er minner.

Barnet i et *belonging*
perspektiv – det å høre
til og finne sin identitet

Språk samler oss, for språk er mer enn ord.

Språk hjelper oss å mestre.

Språk trøster og gir mot.

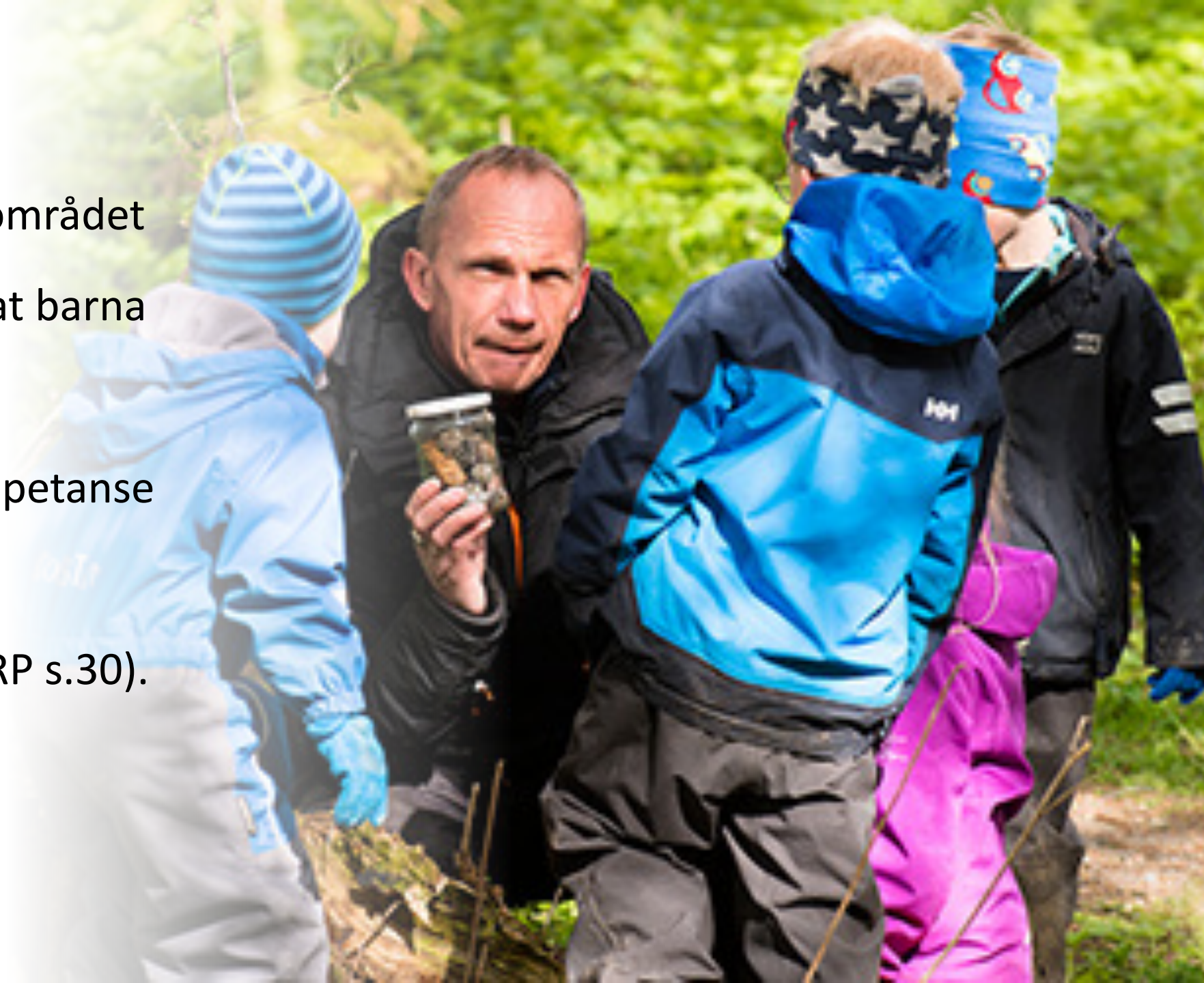
Språket åpner for livslang læring.

Å gi tilgang til språket er en av våre viktigste oppgaver.

Det vi gjør har betydning for hele livet.

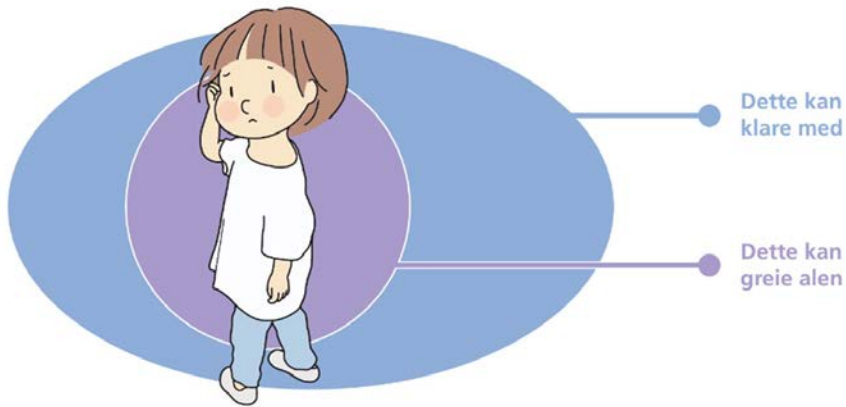
Barnet i et
fremtidsrettet
perspektiv eller som
«human becoming»

Gjennom arbeid med fagområdet
skal barnehagen bidra til at barna
får **utforske og utvikle** sin
språkforståelse, språkkompetanse
og et mangfold av
kommunikasjonsformer (RP s.30).

Den proksimale utviklingsone

- Ansatte i barnehage er viktige samspillspartnere og tilretteleggere når det gjelder språklæring.
- De har kompetanse om språktilegnelse, et større erfaringsgrunnlag og bedre utviklet språk.
- De kjenner derfor grensene for det enkelte barns proksimale utviklingssone (Kibsgaard, 2018)., s. 49).

Modell: Sandø & Myran, 2018

Vygotsky, 1978.
Askeland & Sataøen, 2018.

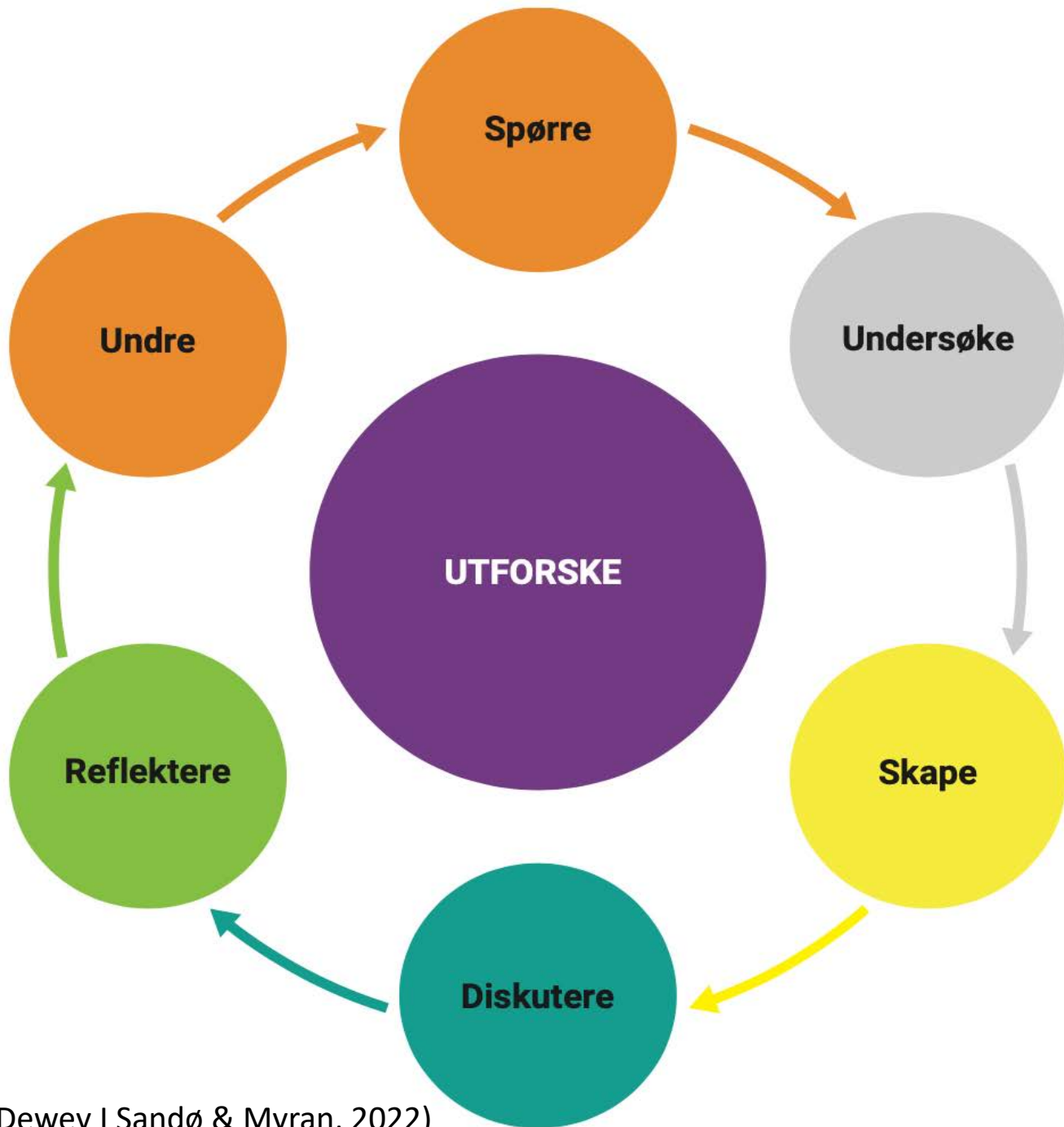
Brobygger

- Metafor (voksenrollen).
- Fra det kjente til det ukjente.
- Møte barna der de er i sin egen språkutvikling.
- Å skape mening for og sammen med barna.
- Å gi rom for barns forståelser, perspektiv og medvirkning.
- Observere og reflektere sammen.
- Utvikle et blikk for språk.

Tenk over:

Hva legger du i begrepet *brobygger*?

Undre – noe vi ønsker
å finne ut av

Spørre – vi stiller et
spørsmål

Undersøke – for å finne
svar på spørsmålet

Skape – informasjonen
bevares og nye tanker
skapes

Diskutere – det vi fant ut
eller erfarte

Reflektere – se tilbake
og vurdere resultatene
av handlingene

Still spørsmålet: *Hva
hadde skjedd hvis?*

Spontane problemløsnings-situasjoner

Hvor høyt er klatretreet?

Tidlig literacy i barnehagen

- Literacy i barnehagen handler det om at barna får delta i språklige fellesskap der de sammen utforsker skriftspråk, tegning og samtalen.
- Dette handler å være en del av en literacy-kultur (Smidt, 2013).
- Ta utgangspunkt i barns forutsetninger.
- Å utvikle evne til å forstå og produsere utvidet tale er sentralt i barnehagealderen.
- Inviter barnet til å begrunne og forklare sine synspunkter.
- Gjems (2016) mener at barns muntlige språk danner grunnlag for skriving og lesing.

Samlingsstunden

- Samlingsstunden som et inkluderende felleskap der alle kan ytre seg, bli hørt og delta.
- En møteplass der ulike perspektiver og meninger skal løftes fram.
- Å bli hørt og få respons – anerkjennelse.
- Samtalens plass (språk i bruk).
- Å være en brobygger gjennom språklige aktiviteter som gir barn muligheter for utvikling og opplevelse av fellesskap.

Matteuseffekten

Hva betyr
dette for vår
praksis?

Barnehagen og skolen skal utjevne sosiale forskjeller og gi alle barn like muligheter.

Mari:

30 min lesestund med en voksen hver dag.

30 minutter * 5 dager * 40 uker * 5 år = **500 timer.**

Casper:

30 minutter lesestund i uka.

30 * 40 * 5 = **100 timer.**

Mari:

30 minutter bordaktivitet med en voksen tilstede = **500 timer** i løpet av barnehagetiden.

Hva består språkmiljøet av?

Ytre faktorer: Det synlige miljøet som arkitektur, lekeapparater, terreng og materialer.

Indre faktorer: Det usynlige miljøet som sosial organisering og menneskene.

De ansattes kompetanse og holdninger helt avgjørende for å skape et godt språkmiljø.

Barnehagens pedagogiske miljø reguleres av tid, rom og materialer.

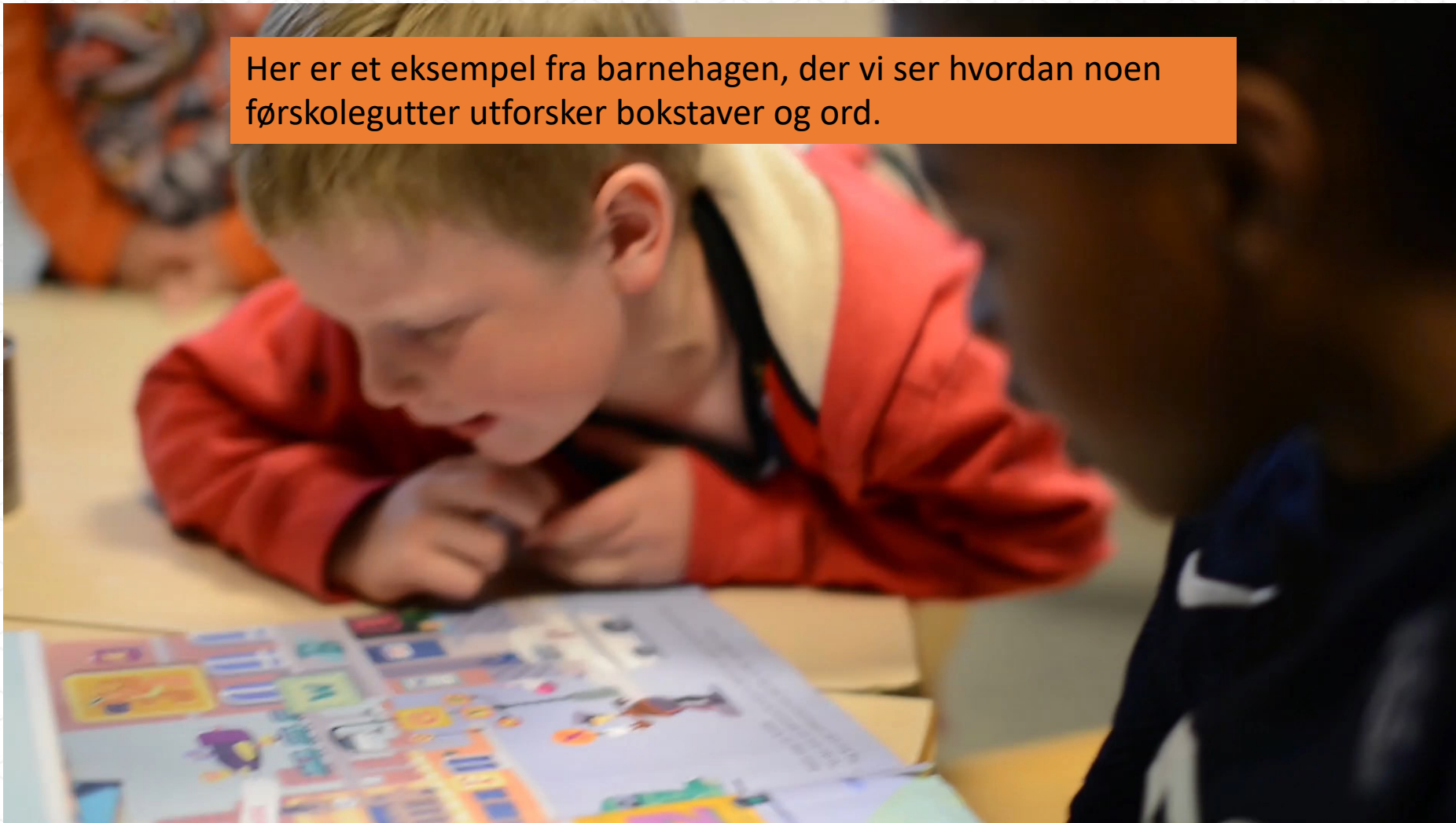
(Nordin-Hultman, 2004)

Fysisk miljø som inviterer til lek, utforskning og inkludering

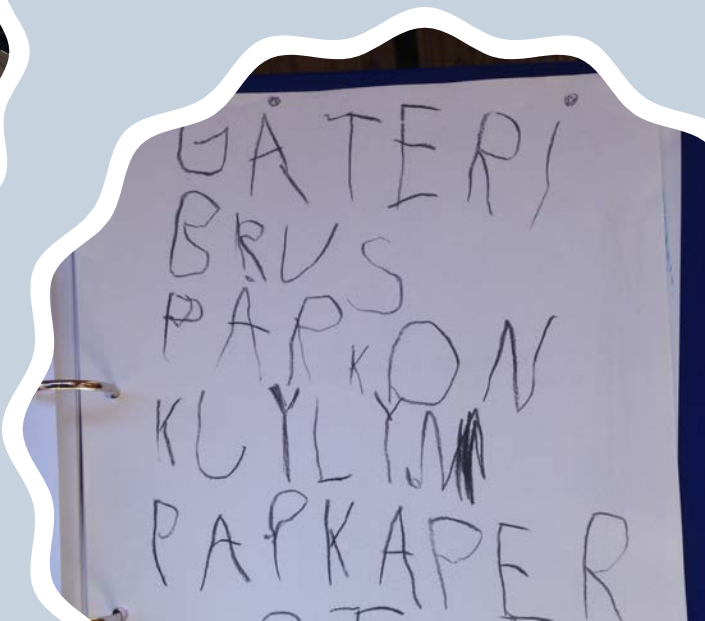
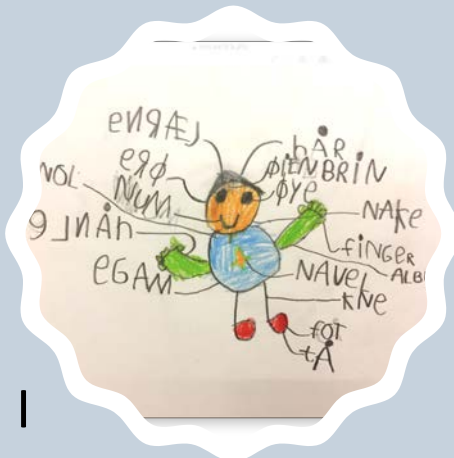
Her er et eksempel fra barnehagen, der vi ser hvordan noen førskolegutter utforsker bokstaver og ord.

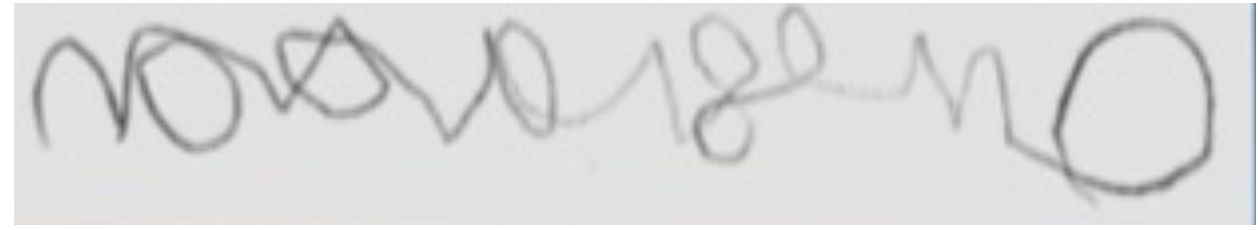
Utforskende skriving

- Små forskere i skriftspråket.
- De første erfaringene med skrift møter barna i barnehagealderen.
- Må ta utgangspunkt i barnets behov for å uttrykke seg skriftlig.
- Formålsrettet og meningsfull skriving.
- Ikke fokus på skriveretning.
- Å få prøve ut skrift i naturlige kontekster.
- Tilgang på et mangfold av skrivererdskaper og materiell.
- Teknologi og digitale verktøy gir også gode muligheter for barna utforskende skriving
- Anerkjennelse og ikke rette!

...utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråsuttrykk. Som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter. (Rammeplanen, 2017).

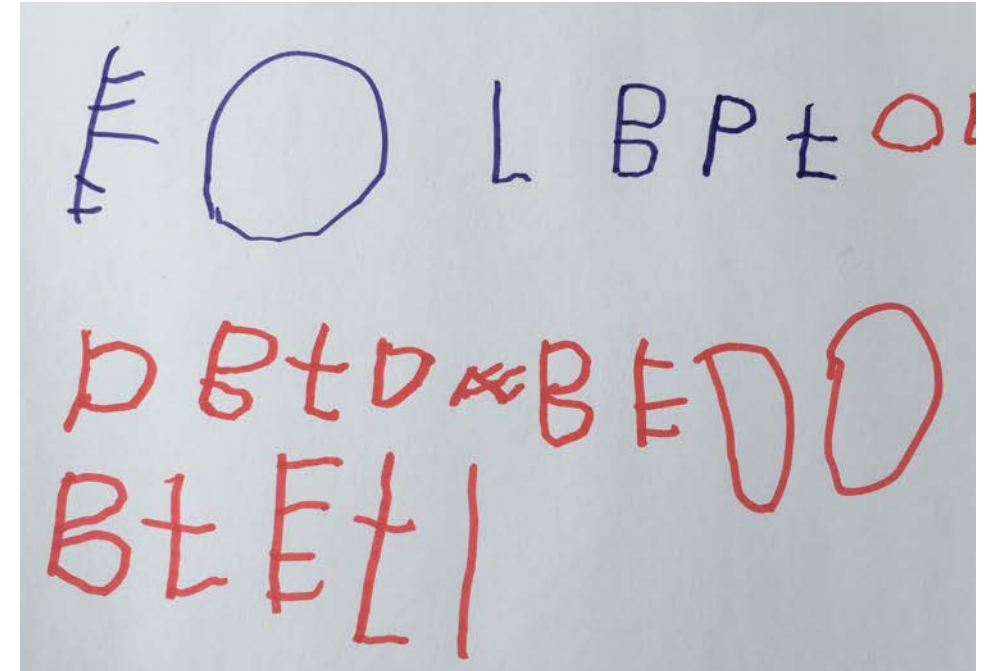

Skribling: Barnet etterligner den skriften det observerer rundt seg.

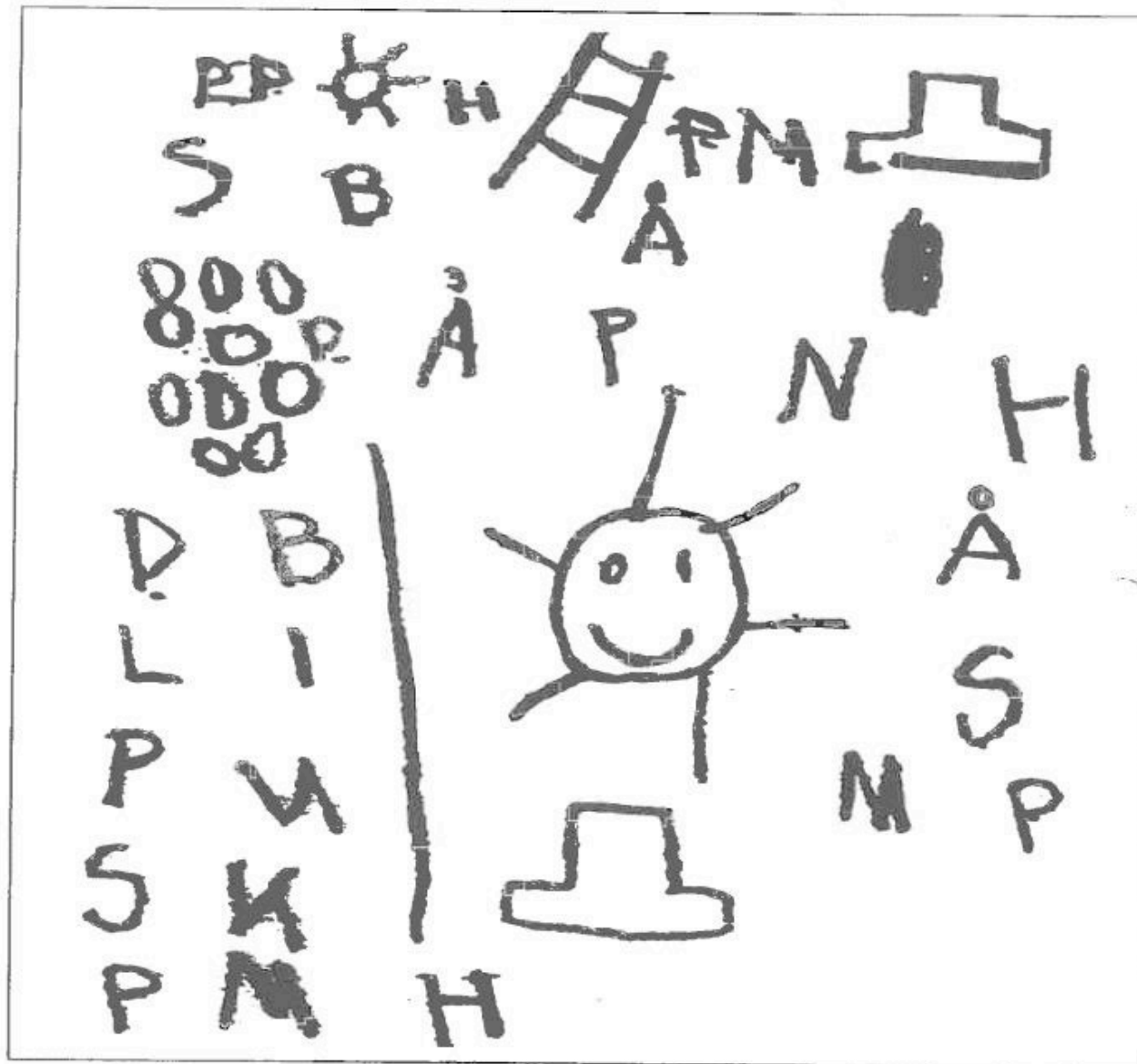
Bokstavskribling: Barnet begynner å interessere seg for hvordan bokstavene egentlig ser ut.

Bokstavutforskerne er ikke så nøye med skriveretningen og de speilvender ofte når de skriver.

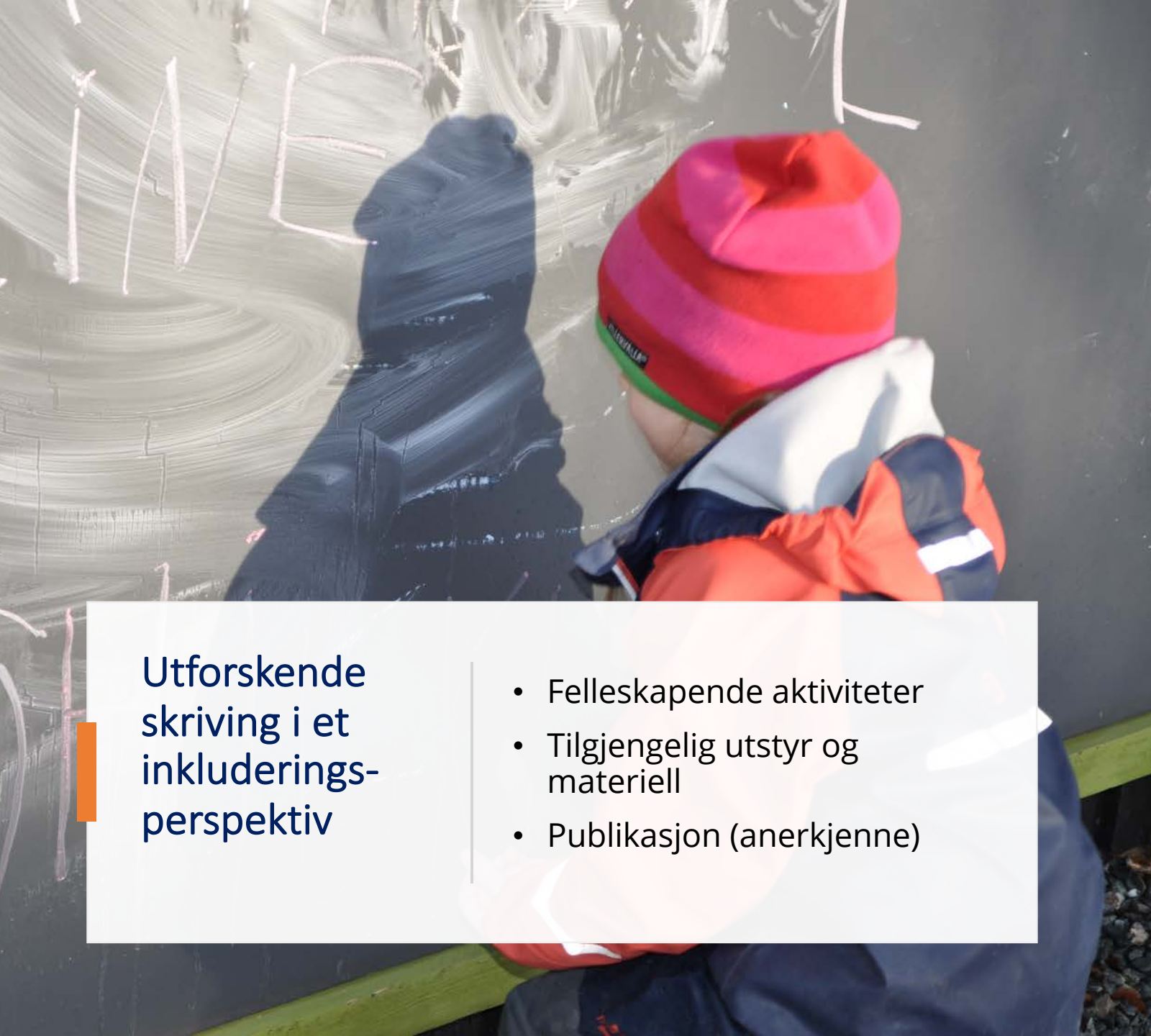

Logografisk skriving: Barnet skriver enkelte ord som bilder slik som de husker dem (logo betyr bilde). De har lært seg ordene utenat, men de har ennå ikke forstått sammenhengen mellom lyd og bokstav

Tekst 2. Sunniva 6:2

Utforskende skriving i et inkluderings- perspektiv

- Felleskapende aktiviteter
- Tilgjengelig utstyr og materiell
- Publikasjon (anerkjenne)

Lek og utforskning hånd i hånd

- Spontan språkaktivitet.
- Uterommet som språkarena.
- Personalets deltakelse.
- Tegningens plass i språkleken.
- Inkluderende språklek og barns tekstproduksjon.
- Språklek for de yngste barna.

Arbeid med litteratur

- utforske skriftspråket
- tilby et mangfold av bøker og litteratur i ulike sjangre
- ha lesestunder
- ha litterære og utforskende samtaler
- ha fortellerstund og fortellerstol
- legge til rette for undring og medvirkning
- bruke analoge og digitale bøker og fortellinger som grenseobjekter

(Sandø & Myran, 2022)

Jo tidligere barn blir eksponert for ulike bøker, jo bedre vil de bli til å ta gode valg om hvilke bøker de liker å lese. **Digital lesing** er også en viktig del av barns lesekompetanse.

Barnehagens digitale praksis

- Inkluderende digital praksis
- Utforsking, lek og språk
- Bruk uterommet som en del av barnehagens språkmiljø

Film på Skrivesenteret.no:

<https://skrivesenteret.no/ressurs/digital-praksis-og-spraklek/>

Pedagogiske sammenhenger

Barnet er hovedaktøren

Ansatte i barnehage er brobyggere som skal legge til rette for utvikling og læring gjennom å vektlegge utforskning, lek og meningsfulle aktiviteter der barnas stemme er førende.

A young child with a joyful expression is wearing a dark purple knit hat and a maroon winter jacket with a fur-lined hood. The child is holding a single snowflake in their gloved hand. The background is a soft-focus snowy landscape. The entire image is framed within a large, light gray circular graphic on a white background with a subtle geometric pattern.

Takk for oss!

Ta kontakt om dere
lurer på noe ☺

Kontaktpersoner:

heidi.sando@ntnu.no

gunilla.e.isaksen@ntnu.no

Litteratur

- Bae, B. (2016). *Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt--noen-konsekvenser/id440489/>
- Berg, A. & Bjørgen, K. (2018). Småbarns språklæring i utelek. I S. Kibsgaard (red.). *Veier til språk*. (ss. 63-75). Oslo: Universitetsforlaget.
- Børhaug mfl. (2018). Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag. Ekspertgruppen om barnehager. Kunnskapsdepartementet.
- Bølgan, N. (2018). *Digital praksis i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Darre, C. F. (2014). Kreativ bruk av digitale verktøy. Oslo: Kommuneforlaget.
- Drugli, M. B. (2021). Rutinesituasjoner gir gylne muligheter for godt samspill. Hentet fra: <https://www.barnehage.no/kanvas-maltidet-pedagogikk/rutinesituasjoner-gir-gylne-muligheter-for-godt-samspill/13027>
- Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fjørtoft, S.O., Thun, S. & Buvik, M.P. (2019) *Monitor 2019. En deskriptiv kartlegging av digital tilstand i norske skoler og barnehager*. Trondheim: Sintef digital. Hentet fra: https://www.udir.no/contentassets/92b2822fa64e4759b4372d67bcc8bc61/monitor-2019-sluttrapport_sintef.pdf
- Giæver, K. (2015). *Inkluderende språkfelleskap i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget
- Johansen, S. L. (2011). *Medialiseret legepraksis i børns hverdagsliv – hvad betyder det faktisk at være "digital native"?* Barn, Norsk Senter for Barneforskning, 3–4. Hentet fra: <https://docplayer.dk/16055750-Medialiseret-legepraksis-i-boerns-hverdagsliv.html>
- Johansen, S. L. (2015). *Barns liv og lek med medier*. (Norsk utgave). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet (2006). Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Hentet 29.08.19 fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>
- Kunnskapsdepartementet (2018). Kompetanse for fremtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018-2022). Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/7e72a90a6b884d0399d9537cce8b801e/kompetansestrategi-for-barnehage-2018_2022.pdf
- Letnes, M-A. (2018). Rammeplanens fortid – nåtid – fremtid, i Moe (red). *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. (s. 53 – 64). Oslo: Universitetsforlaget.
- Meld. St. 19 (2016), *Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen*. Hentet 29.08.2019 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>
- Utdanningsdirektoratet (2017). Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>
- Sandø, H. & Myran, I. H. (2018). *Språkarbeid og utforskende skrivning i barnehagen*. Oslo: Pedlex.
- Sandø, H. & Myran, I.H. (2022). *Barneklare skoler eller skoleklare barn? Om overgangen fra barnehage til skole*. Fagbokforlaget.
- Säljö, R. (2016). *Læring – en introduksjon til perspektiver og metaforer*. Cappelen Damm.
- Smidt, J. (2013). Barns vei til literacy. I M. Semundseth & M. H. Hopperstad (Red.). *Barn lager tekster. Om barns tidlige tekstproduksjon og de voksnes betydning*. (ss.15-28). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.